

Марія КУЛЕШІР, викл.

ORCID ID: 0000-0002-6538-8857

e-mail: maria_kuleshir@ukr.net

Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна

ШЕВЧЕНКІАНА ДЖОНА ПАНЧУКА

Вступ. Вірш "Заповіт" Тараса Шевченка, який він написав на Різдво 1845 року в Переяславі, коли гостював у свого друга А. Козачковського, відомий у всьому світі як маніфест свободи. Завдяки цьому невеликому, але визначному твору ім'я Тараса Шевченка стало в ряд з іншими видатними поетами світу. Цю думку чітко стверджує Джон Панчук у своїй книзі "Shevchenko's Testament. Annotated Commentaries". У цій праці Джон Панчук опирається на численні визнані дослідження відомих авторитетних шевченкознавців. Праця Джона Панчука особливо цінна та унікальна завдяки тому факту, що він походить із сім'ї українських імігрантів, які прибули до Канади на початку XX ст. У канадському прикордонному селі пройшло його дитинство та початок підліткового періоду. Коли йому було 12 років, родина перемістилася до США. Факти його насиченої та яскравої біографії свідчать про те, що все його життя та різнобічна діяльність так чи так були тісно пов'язані із США, із Канадою, із Україною, зокрема з Буковиною, звідки родом його батьки та предки. Пам'ять про своє етнічне походження та коріння, очевидно, була рушієм та стимулом його діяльності, заслуг та досягнень. Його інтерес до творчості Шевченка, зрочений змалку в сімейному середовищі, набув дослідницького та перекладацького характеру в період відкриття першого в американському просторі пам'ятника Шевченку в Канаді – визначної події, до якої він був причетний, і яка звела його з дослідниками та англомовними перекладачами творчості Шевченка, що сприяло його власному шевченкознавчому пошуку. Понад це – Джон Панчук також переклав Шевченковий "Заповіт" і опублікував його у своїй праці про Шевченка.

Метою цієї статті є окреслити життєдіяльність Джона Панчука з наголосом на його зацікавленні україністикою, зокрема шевченкознавством, та здійснити спробу актуалізувати англомовну

працю дослідника *"Shevchenko's Testament. Annotated Commentaries"* в українському шевченкознавстві.

Методи. Використано поширені у філологічній галузі методи: історико-біографічний, історико-документальний, герменевтичний.

Результати дослідження засвідчують, що Панчук інтерпретує Шевченкову творчість як універсальну, глобальну з огляду на резонансні гуманістичні ідеї українського генія, що проголошують ідеали свободи, рівності, самобутності. Понад це – біографія Джона Панчука свідчить про те, що він упродовж усього свого життя пріоритизував цінності, суголосні з Шевченковими.

Висновки. Праця Джона Панчука *"Shevchenko's Testament. Annotated Commentaries"* є оригінальним ґрунтовним дослідженням творчості Шевченка із солідною бібліографічною базою і заслуговує українського перекладу.

Ключові слова: Тарас Шевченко, "Заповіт", символ свободи, боротьба за незалежність, гуманізм, сила слова, ідентичність.

Вступ

Шевченкознавчі студії привертають увагу чималої кількості дослідників, які невтомно різнобічно ретельно вивчають життєтворчість Тараса Григоровича Шевченка. В американському просторі теж є цікаві ґрунтовні дослідження, присвячені митцю. Так, відомий американський юрист українського походження Джон Панчук збагатив англomовну шевченкіану своєю цікавою працею, яка називається *"Shevchenko's Testament. Annotated Commentaries"*, українською мовою – "Шевченків заповіт. Коментарі з анотаціями", у якій він опублікував власний переклад "Заповіту". Слід зазначити, що ця праця не перекладена українською мовою.

Метою розвідки є окреслити життєдіяльність Джона Панчука та розглянути його розуміння і сприйняття постаті та творчості Шевченка. Матеріалом дослідження є книга Джона Панчука *"Shevchenko's Testament. Annotated Commentaries"*.

Актуальність дослідження впливає з потреби актуалізувати заслуги і напрацювання Джона Панчука як яскравої багатогранної особистості, чия версатильна діяльність була упродовж усього його активного життя підпорядкована

служінню обов'язку, на благо людей, громади, країни. Важливо наголосити, що американсько-українська ідентичність Джона Панчука виразно збалансована. Особливо цінним в аналізованій книзі є те, що її автор наголошує на значущості творчості та ідей Шевченка для всього людства, оскільки цінності свободи, рівності, ідентичності є пріоритетами будь-якого цивілізованого суспільства, заснованого на гуманістичних підвалинах.

Для досягнення поставленої мети та пов'язаних із нею завдань використовувалися поширені у філологічній науці **методи:** такі, як історико-біографічний, історико-документальний, герменевтичний, а також загальнонаукові методи: аналітичний, синтетичний, гіпотетичний.

Результати

Ім'я Тараса Шевченка асоціюється нерозривно з його "Кобзарем", а також його віршем, що відомий в різних куточках світу, – "Заповітом". Відомо понад двадцять англomовних перекладів цього вірша. А загалом "Заповіт" перекладено понад сто п'ятдесят разів різними мовами світу. У Вікіпедії виділено окремий розділ, який так і називається: "Список перекладів Шевченкового «Заповіту»".

У 2021 році було здійснено дослідження про книги, які найбільше перекладали у світі. До фокус-групи увійшло сто дев'яносто п'ять країн. Не розглядалися релігійні тексти та книги, що були перекладені менше, ніж п'ятьма різними мовами світу. Дослідники користувалися базами даних із найбільшого у світі бібліотечного онлайн-каталогу WorldCat і авторитетними ресурсами та визнаними джерелами інформації. За результатами проведеного дослідження було виявлено, що існує понад сто п'ятдесят перекладів "Заповіту" Тараса Шевченка різними мовами світу. Український сайт "Читомо" оприлюднив тріумфальну десятку лідерів дослідження. Завдяки вражаючій кількості перекладів Шевченковий "Заповіт" посів почесне п'яте місце в рейтингу цього дослідження ("Заповіт" Шевченка, 2021).

Ця розвідка присвячена постаті Джона Панчука – американського юриста українського походження, чия багатогранна діяльність охоплює зацікавлення україністикою, зокрема

шевченкіаною. Він також відомий як один з англомовних перекладачів "Заповіту" Шевченка.

Звернемося до біографії Джона Панчука, його наповненого та благородного життєвого шляху, який рясніє цікавими неординарними подіями та досягненнями. Джон Панчук народився 04.04.1904 р. в сім'ї українських емігрантів, які переїхали на американський континент під час першої еміграційної хвилі, у канадській провінції Манітоба, у громаді Гардентон, що в сільській місцевості Стюартберн, приблизно за дев'ять кілометрів (шість миль) на північ від канадсько-американського кордону. Незабаром, а саме у 1916 р., родина перемістилася до найбільшого міста Детройт у північному штаті Мічиган у США. Після закінчення школи у Детройті Джон вступив до Мічиганського університету. У 1926 р. юнак здобув ступінь бакалавра мистецтв, у 1928 р. – отримав ступінь магістра з права. У 1929 р., тобто через рік після успішного завершення навчання в Мічиганському університеті, Джон Панчук отримав американське громадянство. Того ж таки 1929 р. року він розпочав приватну юридичну практику в Детройті. У 1937 р. його було призначено помічником генерального прокурора штату. Через чотири роки, у 1941 р., він очолив юридичний відділ Федерального агентства з надзвичайних ситуацій. У 1950 р. – став секретарем ради директорів цієї компанії. У 1953 р. компанія перемістилася до міста Бетл-Крік, тому Панчук переїхав туди. У Бетл-Кріку він жив аж до своєї кончини 05.11.1981, там він і похований. У 1969 р. Панчук вийшов на пенсію. На той час він був не лише секретарем, а також ще й генеральним радником агентства. Після II Світової війни за вказівкою губернатора Г. Меннена Вільямса він очолив Мічиганську комісію у справах переміщених осіб та біженців. За час його перебування на цій посаді завдяки його сприянню тисячі біженців, які постраждали внаслідок війни, отримали житло.

Політична сфера теж була у полі його діяльності. Панчук був активним членом Демократичної партії, працював у партійному центральному комітеті штату і громадського комітету округу Калгун на підтримку Кеннеді. Панчук був делегатом

Національного з'їзду Демократичної партії 1960 р., на якому було висунуто кандидатуру Джона Ф. Кеннеді на пост президента США.

Громадська діяльність займала важливе місце в його насиченому житті. Він був задіяний у різних організаціях, зокрема був президентом таких, як Українська молодіжна ліга Північної Америки, Українська федерація Мічигану, Українсько-американський фонд допомоги жертвам війни, Об'єднаний українсько-американський фонд допомоги. Допомагав українським післявоєнним іммігрантам у США. На Міжнародній конференції з проблем поселення переміщених осіб у Женеві у 1948 році був представником Державного департаменту США (John Panchuk Papers, 1913–1981).

Гуманітарна діяльність Джона Панчука заслуговує окремої уваги. Одним із яскравих свідчень його ефективних дій, спрямованих на допомогу переміщеним особам у післявоєнній Європі, є лист українки Лариси Приходько, яка разом зі своїм чоловіком Василем Приходьком шукала спосіб виїхати до США з Німеччини, де вони перебували в таборі для переміщених осіб у Буцбаху. Згідно з положеннями, прописаними в Акті щодо переміщених осіб від 1948 р. (Displaced Persons Act of 1948), переміщені особи мали знайти спонсора у США. Це було нелегке завдання і вимагало часу. Лариса та Василь Приходьки шукали спонсора багато місяців, проте безуспішно. Нарешті їм вдалося зв'язатися з Джоном Панчуком як президентом Мічиганського філіалу Об'єднаного українсько-американського фонду допомоги. Цей та інші американські фонди надавали значну допомогу переміщеним особам таких національностей, як українці, поляки та литовці, сприяючи їхньому переїзду до США. Лист Лариси Приходько датований 5 серпня 1949 року. Вона пише Джонові Панчуку щирі слова вдячності за його дієву допомогу в тому, що вони отримали візи для переїзду до США. Жінка також повідомляє йому, що переїзд з Буцбаха до Бремена призначено на 16 серпня. У Бремені був табір для переміщених осіб, який називався табір Грон. Переміщені особи тимчасово короткочасно мешкали в Гроні, після чого вирушали до розташованого неподалік портового міста Бремергафен, звідки

вже на спеціально зафрахтованих суднах вони діставалися до США. Група іммігрантів, серед яких були Приходьки, подорожувала на борту воєнного корабля "Генерал Мюір". У Детройті чоловік та жінка стали працювати в Університеті Вейна. Лариса стала ад'юнкт-викладачем славістики, а Василь – професором біології. До того ж Приходьки брали активну участь у громадському житті української спільноти в Мічігані. Продуктивна діяльність Об'єднаного українсько-американського фонду допомоги відображена у статистичних даних, згідно з якими станом на 1952 рік завдяки сприянню фонду близько 33 тис. українців – переміщених осіб – іммігрували та облаштувалися в США, а ще 50 тис. українців – переміщених осіб – отримали допомогу з імміграцією та облаштуванням у Канаді, Австралії та кількох країнах Південної Америки (Letter from Larissa Prychodko to John Panchuk).

Попри те, що Джон Панчук народився та виріс в Америці, йому пощастило побувати в Україні, навіть більше – на Буковині, у тому краї, звідки родом його батьки. До Чернівців привело його важливе доручення, яке він достеменно виконав, і завдяки чому в Україні літературознавці та шанувальники творчості Ольги Кобилянської отримали можливість познайомитися зі щоденниками видатної письменниці. У 2023 р. відзначалася 160-та річниця від дня її народження. За рік до цієї дати, а саме у 2022 р., в Україні було видано повне зібрання творів Ольги Кобилянської у 10 томах. Дев'ятий том особливо цікавий: до нього увійшли щоденники, публіцистика, критика, спогади, автобіографії письменниці. Слід зазначити, що в цьому виданні вперше щоденники Кобилянської видано повністю, без купюр. Понад три десятки років щоденники письменниці перебували у США, куди їх привезла під час II Світової війни Лідія-Константина Ерастівна Бурачинська-Рудик – відома дослідниця народного мистецтва, культури, активна громадська діячка, журналіст. Мати Лідії приятелювала з О. Кобилянською, якою Лідія захоплювалася і чию біографію мала намір написати. З цією метою Лідія переписувала архів Кобилянської, доступ до якого письменниці їй надавала. Якраз коли щоденники Кобилянської були в Лідії для переписування, розпочалася

II Світова війна. Із Чернівців Кобилянська не змогла евакуюватися, попри жахливу загрозу їй нацистського трибуналу. Хоча окупаційним урядом був уже підготовлений наказ про ліквідацію письменниці, вона уникнула насилля, бо в березні 1942 р. спочила природною смертю. Чоловік Бурачинської – Степан Рудик, який був професійним журналістом, пропав безвісти після того, як його у 1939 р. арештувало НКВС. Лідія Бурачинська з єдиним малолітнім сином ледве виїхала до польського Кракова, звідки переїхала до Австрії, а в 1949 р. – до США. У 1974 році, коли вона передала щоденники Кобилянської Джонові Панчуку, а він привіз їх і особисто передав Музею Кобилянської у Чернівцях. Бурачинська була редактором журналу "Наше життя", очолювала Союз українок Америки, була заступником голови Світової федерації українських жіночих організацій (СФУЖО) (Рудик, 2023).

Слід зазначити, що передавання щоденника Музею Кобилянської було справою непростою, адже це були 1970-ті роки, коли будь-які, навіть найменші, контакти із закордоном відстежувалися та суворо контролювалися КДБ. В історії передавання щоденників Кобилянської було задіяне товариство "Україна", яке також було відоме як Товариство культурних зв'язків з українцями за кордоном (Рудик, 2023). Це товариство було створене у 1960 році в Києві, і постало воно в результаті реорганізації республіканського відділу радянського комітету "За повернення на Батьківщину". Оскільки вся діяльність товариства здійснювалася під пильним наглядом Першого головного управління КДБ УРСР, то очевидним є те, що ця вся різноманітна діяльність передбачала субтильне замасковане поширення провокативних та дезінтеграційних наративів у середовищі патріотично налаштованої української діаспори, яку зомбовані радянською пропагандою діячі товариства сприймали та кваліфікували як "зрадників радянської батьківщини" – характеристика, яка, попри свою заяложеність, становила серйозну і відчутну загрозу для тих, хто перебував у радянському просторі і, відповідно, в зоні впливу КДБ. Складається враження, що Джон Панчук неспроста взяв на себе цю відповідальну і в чомусь, схоже, небезпечну місію. У США

він був відомою постаттю, із багатьма заслугами. Його бездоганна вражаюча кар'єра, численні потужні зв'язки, його версатильна невсипуща цілеспрямована діяльність, його впливовість – всі ці атрибути не можна було ігнорувати чи заперечити, чи замовчати, чи спотворити, чи фальсифікувати. Тому візит Джона Панчука в Україну відбувся з помпою та всіма процедурними формальностями, які були необхідними елементами заходів такого рангу. Приїзд Джона Панчука як зарубіжного гостя здійснювався за посередництвом товариства "Україна". Зі штабу товариства в Києві відповідні працівники телефоном зв'язалися з Музеєм Кобилянської в Чернівцях і надали інструкції співробітникам музею щодо відвідин відомого американського юриста українського походження Джона Панчука. Співробітникам музею було повідомлено мету візиту американського правника: він передасть музею рукописні оригінали щоденників Ольги Кобилянської. Слід зазначити, що Лідія Бурачинська перед тим, як передати оригінальні рукописи щоденників Кобилянської, зробила з них факсимільні копії. Ці оригінальні рукописні щоденники – це два зошити, списані німецькою мовою, які Ольга Кобилянська розпочала писати, коли їй було дев'ятнадцять, а припинила у двадцять сім: один – на 312 сторінок і другий – на 156 сторінок. Візит Джона Панчука відбувся урочисто і став помітною пам'ятною подією, про яку написали в газетах. Так завдяки Лідії Бурачинській та Джонові Панчуку оригінал щоденників Ольги Кобилянської повернувся додому (Рудик, 2023). Зусилля Лідії та Джона були зовсім не марні. Навпаки, вони винагороджені тим палким інтересом, який ці рукописи викликали після того, як їх переклали й опублікували. Адже відомо, що ці щоденники перевернули уявлення про Кобилянську та її творчість. Саме одкровення Ольги Кобилянської у її щоденниках дали поштовх до канонізації письменниці як яскравій оригінальній представниці українського модернізму. Недарма Володимир Вознюк, який є багаторічним директором Літературно-меморіального будинку-музею Ольги Кобилянської у Чернівцях та невтомним дослідником життєвого і творчого шляху Кобилянської, у своїх працях про письменницю неодмінно згадує Джона Панчука та його відвідування музею.

Важливе місце в житті Панчука посідало зацікавлення східноєвропейськими студіями, зокрема україністикою та всім, що пов'язано з Україною – батьківщиною його батьків та предків. Він багато писав та виступав із доповідями та промовами з україністики. Цікавився українським фольклором.

Напрацювання Джона Панчука у сфері шевченкознавства репрезентовані книгою "Shevchenko's Testament. Annotated Commentaries", українською мовою – "Шевченковий «Заповіт». Коментарі з анотаціями", яка вийшла у видавництві "Svoboda Press" Джерсі Сіті – Нью Йорк Сіті у 1965 році. У присвяті зазначено: "Присвячується пам'яті покійного Луки Мишуги, доктора права, головного редактора щоденної української газети «Свобода», вченого та патріота, чия щедрість уможливила опублікування цієї книги" (переклад – М. М. Кулешір). В останньому розділі книги подано вибрані англомовні переклади "Заповіту", і серед них – переклад, який здійснив Джон Панчук. У передмові та подяках Джон Панчук зазначає, що "Заповіт" було перекладено понад п'ятдесятьма мовами світу. А також розповідає, кому він завдячує своє щире зацікавлення творчістю Шевченка, що привело його до створення перекладу "Заповіту" та написання книги про цю поезію та творчість і постать Кобзаря.

Розділи книги висвітлюють різні аспекти, які так чи інакше знайшли втілення в тексті "Заповіту". У назвах розділів відображено смислові акценти праці: "Заповіт", "Поезія Шевченка", "Шевченко як національний герой", "Три літа", "Різдво – 1845", "Біблійні впливи", "Могили (Кургани)", "Степ", "Дніпро", "Україна: назва, місцевість, народ", "Принадність України", "Україна – панорама", "Україна під царями", "Україна під комісарами", "Шевченкова Україна", "In hoc signo (Під цим знаком)", "Вибрані переклади", "Список опублікованих перекладів Шевченкового «Заповіту»" (переклад – М. М. Кулешір).

У своїй книзі "Shevchenko's Testament. Annotated Commentaries" Джон Панчук зібрав чималу бібліографію праць, присвячених Шевченкові. Усі цитати з цієї книги Джона Панчука, що подані у цій статті, переклала М. М. Кулешір. Так, з-поміж численних доречних цитат є особливо цікава із праці професора Кларенса А. Менінга, який, як відомо, також переклав "Заповіт"

англійською мовою: "Поет України, він також поет людства. Його твори мають значення більше, ніж чисто локальне. Сьогодні ми усвідомлюємо як ніколи раніше, що свобода і правда і справедливість і милосердя і братерство мають бути в усьому світі, універсальні та вічні, щоб людина була вільна, щаслива та мирна. Є поети, які виражають деякі з цих ідеалів. Та ніхто так виразно і так по-мистецьки і так зворушливо не промовляє до всіх людей, як Тарас Шевченко" (Panchuk, 1965, р. 24). А ось так сам Джон Панчук характеризує молодого Шевченка: "Як талановитого студента живопису в Імператорській Академії мистецтв Шевченка любили та поважали викладачі. Він надавав перевагу радше модерністському, ніж класичному стилю, а дехто вважав його предтечею значно пізнішої імпресіоністської школи живопису. Його заслугою і досягненням як літератора була його сенсаційна книга поезій, яку він називав «Кобзар», і довга поема під назвою «Гайдамаки», написана на основі кривавого повстання українських селян проти утисків польських землевласників у місцевості поблизу Шевченкового рідного села. «Кобзар» містив балади та вірші, в основі яких автентичні українські сцени та теми, націоналістично романтичні за духом та написані з невимовною простотою вираження, стилю та чистоти української мови, як нею говорили звичайні люди" (Panchuk, 1965, р. 30). Далі Джон Панчук цитує Леоніда Білецького: "Він [«Кобзар»] викривав усі рани, весь біль, всю трагедію українських людей у їхньому особистому, національному та суспільному житті". Потім Джон Панчук зазначає: "Можна було справедливо сказати, що нарешті Україна породила свого найбільшого національного героя – поета [...]" – і продовжує прекрасною цитатою Томаса Карлайла: "виразний голос... людина, яка висловлювала мелодійно те, що було на серці" (Panchuk, 1965, р. 30).

Джон Панчук окреслює ранню Шевченкову творчість, зазначаючи вплив "Історії Русів" на поета: "Тоді як значна частина Шевченкової ранньої поезії ідеалізувала героїчні аспекти української історії, зображення в ній соціальної, економічної та політичної несправедливості, від якої страждали звичайні люди, знаходило відгук як у пригнічених українських

селян, так і в розчарованих інтелектуалів та напів денационалізованої шляхти козацького походження. Хоча він не був в Україні в час розквіту його творчого таланту і не був вільною людиною до двадцяти чотирьох років, завдяки своїм поетичним творам він став національним генієм України, коли йому ще не було тридцяти років" (Panchuk, 1965, p. 31).

Характеризуючи цикл поезій Шевченка "Три літа", написаний у період з весни 1843 р., коли поет повернувся ненадовго в Україну, по 25 грудня 1845 р., коли на Різдво він написав "Заповіт", який став заключною поезією циклу, Джон Панчук зазначає, що "в жодній країні твори жодного великого поета не мали такого впливу на хід національної історії, як мали вплив твори Шевченка" (Panchuk, 1965, p. 32).

Джон Панчук зазначає, що цикл "Три літа" дуже відрізнявся від попередньої збірки "Кобзар": "На відміну від першої збірки «Кобзар», яка принесла йому велику славу блискучого українського поета, нові поезії поширювалися таємно серед друзів у рукописних копіях через їхнє підбурювальне та прометеївське засудження царського режиму, функціонерів, корупційну та гнітючу соціальну та економічну систему й безжальну денационалізацію українських культурних та національних традицій. Замість писати вірші та балади, щоб закріпити успіх його першої збірки і в такий спосіб збільшити свою зростаючу славу та статус популярного романтичного поета, який вийшов із низів кріпацтва, щоб досягнути зоряних висот у літературній творчості, він виливав душу у велемовних та пронизливих висловлюваннях проти несправедливості та гніту панів гнобителів, проти деградації та відступництва та сервільності вищих класів, проти смертельної летаргії поневолених селянських мас" (Panchuk, 1965, p. 33). Ось так метафорично описує Панчук силу впливу Тарасового слова в цьому циклі: "Його нові поеми сповіщали правду, як палаючий вогонь. Піднесені думки в цих творах пронизували ніч темного розпачу, наче зірки" (Panchuk, 1965, p. 34).

Джон Панчук, розмірковуючи про вплив Біблії на Шевченка, зазначає, що революційні та конституційні традиції і символізм американського суспільства, демократична та ліберальна

парадигма американського світогляду спонукала Шевченка прагнути подібної справедливої законодавчої системи, яка б ґрунтувалася на об'єктивних справедливих Божих законах, прописаних у Святому Письмі. Панчук зауважує, що політичні погляди та прагнення Шевченка були близькі до принципів Джеферсона та Лінкольна (Panchuk, 1965, р. 48). Панчук стверджує, що головні поетичні твори Шевченка виражають думку про те, що людина має природні права, які вона отримує від Бога, а ця ідея є натхненням для людей, які підтримували Американську революцію і були непохитно переконані, що в нації є свободи, які вона отримує як дар від Бога – Царя над царями (Panchuk, 1965, р. 49).

Шевченко є голосом свободи, який нагадує людям про їхню природну гідність та права. У 1964 році, з нагоди 150-ї річниці з дня народження Шевченка, у столиці США Вашингтоні, за рішенням американського Конгресу, було встановлено великий бронзовий пам'ятник Шевченку. Ця подія була знаковою, оскільки в такий культурно-суспільно-історично-політичний спосіб було вшановано українського поета свободи, чії ідеї та думки відгукувалися по всьому світу, а також було збагачено американську скарбницю демократичних ідей, які ґрунтуються на засадах свободи, рівності, толерантності (Panchuk, 1965, р. 52).

Про могили Панчук пише як про "священні символи жертв України за її свободу" (Panchuk, 1965, р. 54). На думку Панчука, "для Шевченка могили були німими свідками, видимими символами минулої слави вільної України і в цьому сенсі натхненням боротися за свободу" (Panchuk, 1965, р. 54).

Панчук висновує, що "в літописі боротьби українців за свободу "Заповіт" став простим, але красномовним Євангелієм пригноблених. Ліричне поєднання реквієму та войовничості в цьому тексті перетворювало кріпаків на завзятих повстанців. Чи то його читали, чи співали, чи декламували – вірш відновлював спогади про славу і шану козаків, чийм лейтмотивом була безстрашна любов до свободи та незалежності" (Panchuk, 1965, р. 131). Панчук підкреслює значущість "Заповіту" та вплив цієї поезії на українців по всьому світу. Дослідник наголошує на консолідуючій силі цього вірша. Насамкінець Панчук влучно

порівнює "Заповіт" із талісманом, оберегом, чия сила подібна до якогось священного таємного знака, сповіщення, повідомлення, суть якого суголосна з легендарною сентенцією – "In hoc signo vinces!" (Panchuk, 1965, p. 134).

Отже, "Заповіт" – це символ боротьби за свободу, ідентичність, рідну землю, мову. Цей вірш – наче корогва, стяг, сурма, барабан, що спонукає до опору поневоленню. Ця поезія – це будитель, що нагадує про обов'язок берегти свою особисту та національну самобутність як святиню, як скарб.

Дискусія і висновки

Англомовна шевченкіана Джона Панчука, представлена його книгою про Шевченка та його власним перекладом "Заповіту" Шевченка, є вагомим та цінним внеском у шевченкознавство. Слід зазначити, що Джон Панчук із дитинства виховувався на творах Шевченка, які мати Джона читала вголос у неділю та свята для сусідів, котрі приходили до них на ферму в канадському селі поспілкуватися і провести час. Мати Джона Панчука завдячувала своєю любов'ю до словесності своїй вчительці в сільській буковинській школі, відомій українській письменниці Євгенії Ярошинській. Цим двом жінкам Джон Панчук присвятив свою шевченкознавчу працю. Активна громадська діяльність Джона Панчука, яка була тісно пов'язана з його професійною діяльністю, згодом вплинула на його подальший глибокий зрілий інтерес до творчості Шевченка. Джон Панчук брав активну участь у підготовці та проведенні заходів, приурочених відкриттю пам'ятника Шевченку в 1961 р. у Вінніпегу в Канаді – першого пам'ятника Кобзареві на американському континенті. Після одного вечірнього засідання Української Вільної Академії Наук письменниці Ольга Войченко запросила його на літературний вечір, присвячений Шевченкові, додому до професора Ярослава-Богдана Рудницького. Там Джон Панчук зацікавився темою англомовних перекладів "Заповіту" Шевченка та надихнувся звучанням цього вірша англійською мовою в перекладі та проникливому декламуванні письменниці Мирослави Лазечко-Гаас (Panchuk, 1965). З тієї пам'ятної літературної вітальні розпочався клопіткий шевченкознавчий

пошук Джона Панчука. Тож Панчуковий шлях до цієї праці був тривалий, але, вочевидь, закономірний, може, навіть неминучий. Приваблює об'єктивність цієї книги, яка досягається обізнаністю Джона Панчука з обширною джерельною базою. А також вагомим фактором ґрунтовності цієї праці є особистий глибокий досвід шевченкознавця.

Праця Джона Панчука є важливою та актуальною для шевченкознавства. У ній дослідник чітко й послідовно висвітлив значущість та впливовість творчості Тараса Шевченка, зокрема його найвідомішого вірша "Заповіт". Важливим є наголос на суголосності світогляду Шевченка з демократичними та ліберальними ідеями американського суспільства. Джон Панчук як американець українського походження зумів зрозуміти, відчувати та інтерпретувати творчість Шевченка глобально, з огляду на універсальність та міжнародну резонансність Кобзаревого життєствердного творчого пафосу та етосу. Закономірним видається те, що Панчук переклав "Заповіт" англійською мовою: вірш глибоко вразив шевченкознавця. Про творчість Шевченка написано чимало. Праця Джона Панчука без перебільшення посідає чільне місце в цьому каталозі. Очевидно, варто і бажано було б перекласти книгу Джона Панчука українською мовою.

Список використаних джерел

"Заповіт" Шевченка увійшов у топ-5 книжок світу за кількістю перекладів. Читомо. (2021). <https://chytomo.com/zapovit-shevchenka-uvijshov-u-top-5-knyzhok-svitu-za-kilkistiu-perekladiv/>

Рудик, К. (2023). *Карті, хлопці, три коня: несподіване в щоденнику Ольги Кобиланської*. Суспільне Культура. <https://suspilne.media/culture/626095-karti-hlopci-tri-koni-nespodivane-v-sodenniku-olgi-kobilanskoi/>

Letter from Larissa Prychodko to John Panchuk. <https://perspectives.usmmm.org/item/letter-from-larissa-prychodko-to-john-panchuk>

Panchuk, John. (n. d.). *Papers, (1913–1981)*. <https://findingaids.lib.umich.edu/catalog/umich-bhl-85346>

Panchuk, J. (1965). *Shevchenko's Testament*. Svoboda Press.

References

Letter from Larissa Prychodko to John Panchuk. <https://perspectives.usmmm.org/item/letter-from-larissa-prychodko-to-john-panchuk>

Panchuk, J. (1965). *Shevchenko's Testament*. Svoboda Press.

Panchuk, John. (n. d.). *Papers, (1913–1981)*. <https://findingaids.lib.umich.edu/catalog/umich-bhl-85346>

Rudyk, K. *Cards, boyfriends, three horses: unexpected facts in Olha Kobylanska's journal*. *Suspilne Kultura* [in Ukrainian]. <https://suspilne.media/culture/626095-karti-hlopci-tri-koni-nespodivane-v-sodenniku-olgi-kobilanskoj/>

Shevchenko's Testament is among world's top five most translated works. (2021). *Chytomo* [in Ukrainian]. <https://chytomo.com/zapovit-shevchenka-uvijshovu-top-5-knyzhok-svitu-za-kilkistiu-perekladiv/>

Отримано редакцією збірника / Received: 25.04.24

Прорецензовано / Revised: 16.09.24

Схвалено до друку / Accepted: 15.10.24

Mariia KULESHIR, lecturer

ORCID ID: 0000-0002-6538-8857

e-mail: maria_kuleshir@ukr.net

Kyiv National Linguistic University, Kyiv, Ukraine

JOHN PANCHUK'S SHEVCHENKO WORK

Background. *The poem 'Testament' by Taras Shevchenko, which he wrote on Christmas day, 1845, in Pereiaslav, when he was a guest at Dr. Kozachkovskiy's home, is known throughout the world as a manifesto of freedom. Thanks to this small in size but significant in scope work, the name of Taras Shevchenko entered the cohort of outstanding poets of the world. This opinion is clearly stated by John Panchuk, a well-known American lawyer of Ukrainian origin, in his book 'Shevchenko's Testament. Annotated Commentaries'. In this work, John Panchuk relies on numerous recognized studies of well-known merited Shevchenko experts. John Panchuk's work is especially valuable and unique due to the fact that he comes from a family of Ukrainian immigrants who arrived in Canada at the beginning of the 20th century. He spent his childhood and early adolescence in a Canadian border village. When he was 12 years old, the family moved to the United States. The facts of his rich and vivid biography indicate that his whole life and multifaceted activities were in one way or another closely connected with the USA, Canada, and Ukraine, in particular, with Bukovyna, where his parents and ancestors came from. The memory of his ethnic origin and roots was obviously the driving force and stimulus for his activities, merits and achievements. His interest in Shevchenko's oeuvre, nurtured from an early age in the family environment, flourished and transformed into a research and translation during the opening of the first statue to Shevchenko in the American space in Canada – a significant event in which he was involved and which introduced him to researchers and English-language translators of Shevchenko's oeuvre, which contributed to his own research on Shevchenko. Moreover, John Panchuk also translated Shevchenko's 'Testament' and published it in his book on Shevchenko.*

The purpose of this article is to outline John Panchuk's life activities with an emphasis on his interest in Ukrainian studies, in particular Shevchenko studies, and to make an attempt to actualize the English-language work of the researcher 'Shevchenko's Testament. Annotated Commentaries' in Ukrainian Shevchenko studies.

Methods. *Common methods in the field of philology are used, such as historical-biographical, historical-documentary, and hermeneutic.*

Results. *The results of the study testify that Panchuk interprets Shevchenko's work as universal, global in view of the resonant humanistic ideas of the Ukrainian genius, which proclaim the ideals of freedom, equality, and identity. Moreover, John Panchuk's biography shows that throughout his life he prioritized values consistent with those of Shevchenko.*

Conclusions. *The work of John Panchuk 'Shevchenko's Testament. Annotated Commentaries' is an original thorough study of Shevchenko's oeuvre with a solid bibliographic base and deserves a Ukrainian translation.*

Keywords: *Taras Shevchenko, 'Testament', symbol of freedom, struggle for independence, humanism, power of word, identity.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.